

İZMİR'DEKİ MAKEDONYA GÖÇMENLERİNDE TAPANİ (BANDO) GELENEĞİ

Gülşah ŞENGÜL*

ÖZET

Anadolu'dan Balkanlar'a, Balkanlar'dan Anadolu'ya yaşanan göçler kültür etkileşimlerini, kültürlerin dinamikliğini sağlamıştır. Göçmenler Türkiye'ye yerleşme sürecinde zaman zaman zorluklar yaşasa da hep bir arada kalmayı başarmışlardır. Makedonya'nın Delçova ve Titoveles bölgesinden gelip İzmir'e yerleşen göçmenlerin incelendiği bu çalışmada ele alınan bölgeler; Çiğli, Nergiz, Demirköprü, Maltepe, Çamdibi, Yeşilova, Gültepe, Mersinpınar ve Levent olarak belirlenmiştir. Buradaki göçmenler hep birlikte geleneksel kültürlerini yaşatmışlar ve günümüze kadar getirmişlerdir. Yaşayan kültürleri doğum, düşün ve ölüm gibi ritüellerde daha belirgin görülmektedir. Göçmen kültürünün bir parçası olan Tapani adı verilen orkestra düşünlerin vazgeçilmezidir. Makedonya'dan göçen müzisyenlerle İzmir'de yetişen müzisyenler Tapaniyi oldukça geniş kitlelere hitap edecek şekilde yaşatmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Makedonya, Delçova, Titoveles, İzmir'de göçmen düşünleri, Tapani

TRADITION of TAPANİ (BAND) in MACEDONIA IMIGRANTS in IZMIR

ABSTRACT

Migration from Anatolia to Balkan, Balkan to Anatolia, cultural integration provided the dynamism of cultures. Immigrants had always managed to stay in-one, however they had some difficulties while they were settling to Turkey. In this article, that is limited to Izmir in Turkey, generally we are examining immigrants from Delçova and Titoveles in Macedonia. We take Çiğli, Nergiz, Demirköprü, Maltepe, Çamdibi, Yeşilova, Gültepe, Mersinpınar and Levent from Izmir. Immigrant in this districts all together, they keep the culture alive and bring it to present. Living cultures can be seen easily from ritual like birth, death, and weddings. Tapani (Band), which is the part of the immigrants culture, is irreplaceable. Musicians came from Macedonia and musicians grew up in Izmir keep the Tapani alive in such a way that to address to large crowd of people.

Keywords: Macedonia, Delçova, Titoveles, Immigrants weddings of Izmir, Tapani

* Ege Üniversitesi DTM Konservatuarı Türk Halk Oyunları Bölümü mezunu.
gulsahsengul1993@hotmail.com

GİRİŞ

Tapani adı verilen orkestra geleneğinin özne olarak alındığı bu çalışmada, Makedon göçmenlerinin Türkiye'ye göçü, beraberinde kültürel öğelerin taşınması ve sürdürülmesi ele alınacaktır. Kültürel göçe dair tarihi bilgilere ilgili literatür taranarak ulaşılmıştır. Evren ve örneklem olarak Makedonya'nın Delçova ve Titoveles bölgesinden gelip İzmir'e yerleşen göçmenlerin yaşadığı Çiğli, Nergiz, Demirköprü, Maltepe, Çamdibi, Yeşilova, Gültepe, Mersinpinar ve Levent semtleri belirlenmiştir. Çalışmanın İzmir bölgesi özelinde ele alınmasındaki temel neden, ilgili alanlarda o kültürün bir parçası olarak katılımlı gözlem yapılması ve yorumlama olanaklarının bulunması olarak ifade edilebilir. Konu hakkındaki bazı bilgilerin edinilmesi için kaynak kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Öncelikle dokusunu ve göç sürecini daha iyi anlamak açısından Makedonya hakkında kısa bilgiler vermek yararlı olacaktır.

Bir balkan ülkesi olan Makedonya, tarihte birçok devlet ve imparatorluğun sınırları içinde olmuştur. 542 yıl Osmanlı İmparatorluğu hâkimiyeti altında kalan bölgede, birçok Türk izine rastlanmaktadır. Özerk Cumhuriyet Makedonya, Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nin iç savaflara girdiği dönemde bağımsızlığını ilan etmiştir. Eski Yugoslavya'nın dağılmasıyla *çok-etnikli* ve *çok-kültürlü* yapının oluşum süreci başlamıştır (Koledarov, 1977: 294). Gelişen süreçte bölgede; Makedonlar, Gotlar, Bizanslılar, Romlar, Arnavutlar, Germenler, Venedikliler, Hunlar, Avarlar, Bulgarlar, Peçenekler, Uzlar, Kuman-Kıpçaklar, Hırvat, Sloven, Boşnak, Slavlar/Sırp, Yunanlılar ve en son da Osmanlı döneminde iskân edilen çeşitli Türk toplulukları varlık göstermiştir (Hoffman, 1977: 464). Makedonya Cumhuriyeti'nde en yaygın dinler Ortodoksluk ve İslam'dır. Ülkede Müslümanların büyük çoğunluğunu Arnavutlar oluşturmaktadır. Müslüman Makedonların Hıristiyanlardan ayırt edilmek için kendilerine Torbeş dedikleri ve günümüzde de bu şekilde anıldıkları bilinmektedir.

Makedonya

Sözcük anlamı *çeşit, çeşni* olan Makedonya, adına yakışır şekilde etnik çeşitlilik barındırmaktadır. Makedonya 14. yüzyılın ikinci yarısından sonra Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine girerek Türkleştirilmeye başlamıştır. Fakat bir görüşe göre "Türkler Hunlardan beri Makedonya'da yaşarlar" (Işık, 2003: 1). Kemal Vatan'ın, Makedonya'daki Türk izlerinin çoğunlukla Osmanlı döneminden kaldığını belirten bir görüşü, "Osmanlı'nın İstanbul'a girmeden ve Anadolu'nun tümünde birliği sağlamadan Balkanlar'a yerleşmeye başladığı dikkate alınırsa bölgedeki Osmanlı izleri daha iyi anlaşılır" (2015: 378).

Makedonya'nın dağılmasıyla ilgili görüşlere gelince;

Sürgevil ve Özgün, "Makedonya bölgesi, 19. yüzyıl Avrupalı diplomatların kullanmayı çok sevdiği sihirli kelime olan *Avrupa Göç Dengelerinin* çatıştığı kriz merkezlerden birisi haline gelmiştir. Bundan dolayı bölge bir anlamda bu güçler tarafından kendi lehlerine parçalanmaya başlamıştır. Abdülhamit yönetimi bu durum

karşısında güçlü bir politika izleyemez. Böylece Makedonya ve çevresinde mektepli subay yoğunlaşması ve gözlerinin önünde yaşanan Makedonya sorununa olan ilgileri hürriyetin ilanına yol açacak faaliyetlere girişmelerine fırsat vermiştir” (2012: 209).

“Yugoslavya’da Tito’nun işbaşında kaldığı 1945-1980 dönemi, her bakımından ülkenin altın yıllarıdır. Yönetimin uluslara eşit mesafeli yaklaşımı benimsemesi ve azınlıkların haklarını koruyacak önlemler alması, ülkedeki etnik gerilimin ortadan kalkmasını sağlamıştır” (Rahman, 2012: 11).

Oran ise, Alman işgalinin başladığı 1941’den savaşın sona erdiği 1945’e kadar geçen 4 yıl içerisinde, Yugoslavya sınırları içerisinde yaşayan uluslar birbirleriyle kıyasıya mücadele etmişlerdir. “Tito 1948’den sonra Arnavutluk’la bozuşur ve Batı dünyasıyla (bu arada Balkan Paktı bağlamında Türkiye’yle) ilişkiye geçer, bunun sonucu olarak da 51- 52 öğretim yılında Türk okulları açılır ama yabancılaşan Türk toplumu güvenini yitirdiği için Türkiye’ye göçe başlar. 62’de baskıcı içişleri bakanı Rankoviç görevden alındığında, artık Türkler eskisi gibi yüzde 25 değil, çok azalmışlardır. Dolayısıyla, sorun olmaktan çıkmışlardır” (1993: 134).

Makedonya’da Azınlıklar

Arnavutlar, Sırp, Romanlar, Ulahlar, Makedonya’da ve Romanya’da yaşayan etnik gruplardır. “Torbeşler: Makedonya’nın dağlık bölgelerinde yaşayan Müslümanlardır. Makedonca konuşurlar. Literatürde *Slav Müslümanlar* olarak geçerler. Kendilerini Türk olarak kabul ederler. Türkler: Makedonya’daki Türklerdir. Daha çok Doğu Makedonya’da yaşarlar. Fakat Osmanlı hâkimiyetinde, Makedonya sınırları içinde kalan her yere yerleştirildikleri için ikinci büyük topluluktur” (Işık, 2003: 4).

Makedonya’da Türkler

“Osmanlı Devleti 14. yy ikinci yarısından itibaren Balkanlara yönelir. Osmanlı’nın Mudanya’yı almasıyla Rumeli sahilinden geçişle, Osmanlı’nın Balkanlar üzerine uyguladığı iskân politikaları Türklerin Balkanlara yerleşimini hızlandırır. Balkanlara Türkmenler ve Yörükler yerleştirilir. Bölgeye yerleştirilen Türkmen ve Yörükler Anadolu’dan dillerini ve kültürlerini de getirmişlerdir” (Işık, 2003: 4). 16. yüzyılın sonunda Balkanlara hâkim olan Osmanlı imparatorluğu bölgenin büyük bölümünü Türkleştirmeyi de başarır.

17. yüzyılın başlarında Osmanlı’nın Balkanlar üzerindeki hâkimiyeti zayıflamaya başlamıştır. 17. yüzyılın sonlarına doğru kaybedilen savaşlar ve topraklar sonucunda ters göç başlar” (Işık, 2003: 6). 1789 Fransız İhtilali Makedonya’da da milliyetçilik hareketlerini başlatır. 1912-1913 Balkan savaşları sırasında Makedonya; Bulgarlar, Sırp ve Yunanlar arasında paylaşılır. Birinci Balkan Savaşı Makedonya’nın Ege’nin ve Trakya’nın büyük bölümünün kaybı ile sonuçlanırken, “1913’te Osmanlı Devleti kayıplarını telafi etse de çoğunluğu Makedonya’ya ait beş ili (Selanik, Manastır, Kosova, Yanya ve İşkodra) kaybeder” (Saatçi, 2002: 68). Böylece 542 yıl süren Osmanlı egemenliği son bulur.

Balkanlardan Türkiye'ye Göçler / Balkan Savaşları Sırasındaki Göç

Yapılan zulümlerden kurtulmak göçlerin başlıca sebebi olarak açıklanabilir. Osmanlı Devleti'nin dini hoşgörüsü yüzyıllarca konuşulmuş ve takdir edilmiştir. Osmanlı ve balkan halkı dini inançlarını bir arada rahatça yaşama imkânı bulmuşlardır. Aynı hoşgörüyü savaş sırasında, Bulgarlar göstermemiş ve elde ettikleri topraklarda Türkleri ve Pomakları din değiştirmeye zorlamışlardır. Ekonomik sebepler de göçün önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Savaş sırasında Yunan hükümeti Müslümanların mal ve emlakini Hıristiyan halka dağıtmaya başlamıştı. Yunan hükümetinin bu uygulaması Romanya, Bulgaristan Sırbistan'daki Müslümanlar için de geçerli olmuştu" (Hall, 2003: 21).

Osmanlı göç etmek isteyen halka yardım gemileri göndermiş, göçler deniz yoluyla yapılmış ve ulaştıkları limanlar İstanbul, İzmir ve Antalya olmuştur. "Balkan savaşlarından sonra Makedonya'daki Türk kültürü, Osmanlı hâkimiyeti altında oluşan, yeni koşullar biçiminde yaşayan kültürün bir aksamıdır. Bu kültür, birçok bakımdan baskı, işkence ve zorbacılığa karşın, günümüze kadar canlı bir kültür olarak varlığını korumaktadır" (Öcalan, 2002: 176).

Atatürk Dönemindeki Göç ve İskân

İlk dönemde göçmenler (1923-1933) çoğunlukla *serbest göçmen* olarak kabul edilmiş, ikinci dönemde (1934-1938) gelenler ise *iskânlı* olarak gelmişlerdir. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti tüm olanaklarını Yunanistan'dan gelen mübadil Türklerin göç ve iskânı için seferber etmiştir. Bu sebeple Balkan ülkelerinden gelecek göçmenlerin iskân işlemlerinin devlet yoluyla gerçekleşmesi mümkün değildir ve Balkanlardan gelecek Türk göçmenlerden sadece serbest göçmen olma şartını kabul edenlere ülkeye yerleşme izni verilmiştir.

1930'lu yıllardan sonra Türklerin Balkanlarda giderek rahatsızlığını dile getirmesi üzerine kayıtsız kalınamamış ve iskân hareketi başlamıştır. Bu dönemdeki göçmenler de aynı şekilde ilk olarak İstanbul ve İzmir'e gelmişlerdir. Fakat Doğu Anadolu, Akdeniz, İç Anadolu ve Trakya'nın nüfus yoğunluğu oldukça düşük seviyedeydi. "Dolayısıyla muhacir iskân planı için Trakya'nın tümü, Akdeniz'in ova ve yayla bölgeleri, İç Anadolu'nun sulama imkânı bulunan yerleri ile Doğu'da ziraat ve hayvancılığa uygun bölgeler öncelikli olarak değerlendirilmeliydi. Nitekim Trakya'nın tümü değerlendirildi. Bu yerleşimler Edirne, Kırklareli, Tekirdağ ve Çanakkale olmuştur. Doğuya yönelik iskân faaliyetlerine karşılık göçmenlerin bir kısmının bölgede kalmadığı, iskân hakkından vazgeçmek uğruna batıya döndüğü dikkati çekmektedir" (Cumhuriyet Gazetesi, 1935: 3).

"1939-1950 yılları arasında göçlere izin vermeyen Yugoslavya hükümeti, 1950'den sonra sınırları gayri resmi olarak açtı. Prof. Dr. Sabahattin Zaim'in *Son Yugoslav Muhacirler* adlı raporunda belirttiği gibi 1953 yılında Yugoslavya ile yapılan Balkan Paktından sonra göçe müsaade edildi. 1950-1958 yılları arasında

Yugoslavya'dan Türkiye'ye 104.372 göçmen geldi (Işık, 2003: 8)". Hasan Basri Öcalan, "Bugün Makedonya'nın neresine giderseniz gidin, bu kültürün bir anıtına, güzel Türkçemizin etkisine, zengin örf ve adetlerimizin bir izine varırsınız" (2002: 179) şeklinde ifade etmektedir.

İzmir'e 1950-1960 Döneminde Göç Eden Makedon Türkleri

Makedon Türklerinin İzmir'e serbest göçmen olarak gelişleri 1950 ve 1960 yıllarıdır. Serbest göçmen olmaları sebebiyle geldikleri tam tarih, geliş yerleri ve yolları hakkında kesin bilgi bulunmamaktadır. Makedon Türkleri Makedonya'nın Üsküp, İştıp, Tito-Veles, Delçova şehirlerine bağlı köylerden gelip Ege bölgesinde özellikle Manisa Akhisar ve İzmir'e yerleşmişlerdir.

Çalışmada ele alınan İzmir'deki göçmenler çoğunluk olarak; Gültepe, Mersinpinar, Yeşilova, Çamdibi, Nergiz, Demirköprü, Maltepe, Şemikler, Çiğli bölgelerinde bulunmaktadır. Buradaki göçmenler çoğunlukla 1950 ve sonrasında, Balkanlarda yaşadıkları zorluklar sebebiyle göç kararı almışlardır. İzmir'e geldiklerinde onları bekleyen bir ev bir iş yoktur. İskân zamanı geçmiştir ve hayatlarını kendi imkânlarıyla kurmak zorundadırlar. Daha öncesinde göçen bir akraba, bir tanıdık onlar için önemlidir. Bu yüzden aynı bölgelerde toplanmış olmaları doğal bir sonuçtur. Bu birlikteliğin diğer bir doğal sonucu da yanlarında getirdikleri kültürü -yerleştikleri bölgeye taban tabana zıt da olsa- yaşatma arzusudur.

Makedon Müziği

Bireysel müzik ve toplu müzik olarak iki başlık altında, toplu müzikler ise Calgija (ince saz), Davul-Zurna ve Tapani (bando) olarak 3 grupta incelenebilir.

a. Bireysel Müzik

Bireysel müzik Balkan savaşları öncesinde genelde köylerde çobanların bir grup oluşturmaksızın yaptığı müzik olarak tanımlanabilir. Bu müzik içinde yer alan Supelka (kalın flüt), duduk ve gayda Makedonya'da bireysel olarak çalınan en yaygın çalgılardır. "Balkan savaşlarından sonra köylerine dönen çobanlar, askeri bandolarda öğrendikleri çalgıları köylerine getirmişlerdir. Savaş sonrası özellikle Osmanlı hâkimiyetinden sonra bölgedeki karışıklık, yaşanan göçler ve artık çobanlık yapmak yerine işçi olan insanlar nedeniyle Makedonya'nın ekonomik durumundaki değişim bireysel müziğin önemini yitirmesine neden olmuştur. Makedon Türkleri Türkiye'ye gelmeden çok önce bireysel müzik bitmiştir. Bu nedenle Türkiye'deki Makedon Türkleri arasında örneğin gayda, duduk çalan görülmez" (Işık, 2003: 17).

b. Toplu Müzik

- Calgija (ince saz) grubu

"Yazılı kaynaklarda Calgija grubunun Balkanların Osmanlı'nın egemenliği altında olduğu dönemde, Osmanlı müzik kültürünün etkisiyle oluştuğu belirtilir.

Calgija Makedonya'da restoran, kafe gibi kapalı yerlerde çalınan şehir müziği içinde yer alır. Ud, cümbüş, kanun, daire, kemaneden oluşur. Düğünlerde ve sünnetlerde çalınır. Repertuarında Osmanlı'nın hafif klasik şarkıları (longa, peşrev), şehir şarkıları (türkü), marşlar, Çingene dansları, gelenekten özellikle *Kasapska Oro* yer alır. Calgija grubu Türk müziğindeki usullerden ve makamlardan yararlanır. Özellikle Hicaz, Saba ve Uşşak eserlerden çalar. 20. yüzyılda bu gruba klarnet eklenirken, grup 1930' larda akordeon ve darbuka ile son şeklini alır" (Timothy, 2000: 979).

- Davul-zurna

Makedonya'da Titoveles, Üsküp, Tetovo, Ohrid bölgesinde yer alan müzik topluluğundan biridir. Makedonya'ya özgü iki Zurla (zurna) iki Tapan (davul) dan oluşan bir gruptur. Bu grup genelde bu bölgedeki kasabalarda yaşayan Rom müzisyenlerden meydana gelir. "Aziz günlerinde, düğünlerde, Müslümanların sünnet ve bayramları ile İslam takviminin kutsal günlerinde çalarlar" (Timothy, 2000: 976).

Ali Şengül'le yapılan görüşmede varlıklı ailelerin Üsküp'ten davul-zurna getirttiklerini daha sonra İzmir'de de davul-zurna çalan ekiplerinin oluştuğunu belirtmiştir. Şenlikler bazen tek davul çift zurna bazen de çift davul çift zurna ile yapılmıştır.

- Tapani

Makedonca *tapan* davul, *Tapani* davullar demektir. Makedonlarda klarnet, trompet, trombon, saksafon, trampet ve davuldan oluşan gruba *Tapani* denir. Aynı zamanda Tapani'ler, bandonun göçmenlerin halk dilinde kullandığı isimdir. Hilmi Kavadarlı ile yapılan görüşmede "Tapan tek bir davul demektir, Tapani ise bir grup çalgıdır. Tapani'ler geldi dediğimizde müzisyenlerin geldiğinden bahsederiz" görüşü bu durumu desteklemiştir.

Sakip Orçun Songelen ile yapılan görüşmede de "Tapan, tupan; Makedonca, Bulgarca, Boşnakça, Sırpça olmak üzere Slav dillerinde davul demektir. Tapani'ler klarnet, trompet, trombon, saksafon, trampet ve davuldan oluşan bando grubudur" sözleriyle desteklemiştir. Makedonya'da Tapani gruplarının ortaya çıkışı 1800'lere dayanır. Balkan savaşları sırasında ordudaki bandolarda çalgılar öğrenilmekteydi. Balkan Savaşlarından sonra müzisyenler, orduda öğrendikleri çalgıları kendi köylerinde düğünlerde çalmaya başlamışlardır. Askere gitmeden önce ise köylerinde gayda ya da zurla çalarlardı.

Askeri bando düzeninde olduğu gibi Tapani'lerde de üflemeler çalgısal hiyerarşide ilk sırada bulunurlar. Sonrasında vurmali çalgılar (trampet, davul gibi). Tapani de tıpkı askeri bandolarda olduğu gibi ayakta durup belli bir sırada gezinerek çalınır. Bu durum bando ile etkileşimin göstergesidir.

"İzmir'de yeni nesil müzisyenlerin şehir bandolarına girmesinden sonra zaten yabancı bir kelime olan Tapani yerine bandonun kullanması normaldir" (Işık, 2003: 19). Yine de kendi kültürlerinin içinde göçmenler, Tapani demeyi tercih etmektedirler.

Eski dönemlerde düğünlere sadece Tapani'ler gelirken günümüz koşullarında Tapani, daha çok orkestranın içindeki ek grup olarak bulunmaktadır. Elektronik koşullar olmadan sadece sazların meydana getirdiği Tapani'ler, gelenekselliği olabildiğince sürdürmektedir.

Evlence; kız istemeye başlayıp, nişan, çeyiz alma, kına gecesi, gelin alma ve düğün ile devam eder. Makedonya göçmeni bir aileden kız alınıyor ise bu merasimlerin tümünde Tapani'leri görmek mümkündür. Bunlarla beraber özellikle sünnet törenleri başta olmak üzere, asker eğlenceleri, doğum günleri, 6 ay kınası gibi diğer geleneklerin içinde de Tapaniyi görmek mümkündür. Davul zurnanın da günümüz şenliklerinde yer aldığını görmekteyiz. Tapani olarak üzerinde durulacak geleneklerin çoğunda davul-zurna da kullanılmaktadır. Fakat göçmen ailelerden edinilen bilgiler üzerine, Tapani daha çok enstrümanla, daha eğlenceli bir hava kattığı için davul zurnadan daha çok kullanılmaktadır. Tapani çağırmak istemeyen aileler; çeyiz alma, gelin alma, sünnet çocuğu gezdirme gibi durumlarda genellikle davul-zurna çağırırlar. Kına gecesi, düğünde veya sünnet düğününde ise Tapani'lerin yerini orkestralar alır. Ancak istisnalar dışında ele alınan bölgelerin tümünde, bahsedilen geleneklerde en çok Tapani'ler vardır.

İzmir'deki Makedon Türklerinde Müzik

1950-60 döneminde Türkiye ye göç etmeye başlayan Makedon Türkleri arasında müzisyenler de bulunuyordu. Makedonya'da ince saz ve davul zurna Üsküp ve Titoveles'e özgü gruplar iken, Delçova, Tapani (bando) grupları ile ünlüdür. Delçova bölgesinden gelen müzisyenler İzmir'e geldikten sonra grup kurma aşamasına geçmişlerdir. İlk Tapani grubunu 1959 yılında Osman Çiçek ve Mehmet Kurtuldu kurar (Kardeşler Bandosu). Makedonya'dan getirdikleri çalgılarla kurmuşlardır. Makedonya'dan gelen, Balıkesir'de ikamet eden müzisyen Recep Üstün 1961'de İzmir'e yerleşmesiyle ilk kuşak Tapani müzisyenlerini yetiştirmiştir. Bu Tapani grubunda trompetlerde Mehmet Kurtuldu, Recep Üstün, klarnette Şevket Can akordeonda Bilal Şen, trampette Cafer Gülay, davulda Mehmet Sevgili vardı. Bu grup 1982 yılında dağılına dek İzmir'in en popüler grubu oldu" (Işık, 2003: 21). Ahmet Pehlivan 1978'de Makedonya'dan İzmir'e gelip burada Tapani grubu kurmuştur. Babası da müzisyendir ve 1962 yılında Makedonya'da klarnet çalarak başlamıştır. İzmir'e geldiğinde var olan Tapani grupları 3-4 tane parça çalmaktadırlar. Çamdibi Bandosunu kurmuş, Makedonca şarkıları öğretmiş, popüler olmuşlar ve günümüze kadar gelmişlerdir.

Işık'ın araştırmasına göre "1970'li yıllardan itibaren İzmir dışında bulunan Makedon Türklerinin yerleşimlerine giden İzmirli gruplar gittikleri yerlerdeki müzisyen adaylarını da etkileyerek bando müziğinin yayılmasını sağladılar. Buna örnek olarak Manisa'da Aytunç Matracı ve arkadaşlarından kurulan Gurbet Kuşları Kuşlubahçe'de kurulan ilk bando grubudur. Kardeşler bandosu Gurbet Kuşları'nın

yetişmesinde önemlidir. Kardeşler bandosunun dağılmasından sonra Gurbet Kuşları en az Kardeşler Bandosu kadar Makedon Türkleri arasında popüler bir grup haline gelir. Aytunç Matracı'nın İzmir'e yerleşmesinden sonra 1987 yılında dağılan Gurbet Kuşları'nın yerine 1990 yılında *Aytunçlar* adında yeni bir grup kurulur. Klarnet, trompet, saksafon, klavye ve bas gitardan oluşan grup yeni neslin İzmir'deki ilk orkestrasıdır" (2003: 25).

Daha sonra usta-çırak ilişkisi ile yetiştirilen yeni müzisyenlerle Tapani grupları çoğalır ve yayılır. Tapani (bando) İzmir ve çevresinde hangi bölgeden göç ettiği fark etmeksizin popüler bir grup haline gelir. Tapani grubundaki müzisyenler Makedon Türklerinin özelemlerini giderdiği için Türkiye'de Makedonya'dakinden daha fazla itibar görmüşlerdir. "Müzisyenlik Makedon Türklerinde genelde Delçova'dan gelenlerle özdeşleşir. Delçova'dan gelenlerin müziksel faaliyetleriyle başlayan Çamdibi'nin bu konudaki popülerliği, diğer bölgelerden gelenleri zamanla buraya çeker. İlk müzisyen kahvesini Çamdibi'nin merkezinde klarnetçi İbrahim Nalbant açar" (Işık, 2003: 26). Burası, müzisyenlerin toplandığı, bir araya geldiklerinde çaldıkları bir yer haline gelir. Müzisyenler akşamları işten önce ya da iş olmadığı zamanlarda toplanır. Müzisyen tutmak için gelenler onları müzisyen kahvesinde bulabilir. Şu anda da müzisyenler kahvesi hala aynı şekilde kullanılmaktadır. Gittiğinizde müzisyenlerin çoğunu burada bulmanız mümkündür. Genellikle Tapani'leri yapılacak olan eğlence için tutmak isteyen aileler müzisyenler kahvesine gelip burada grup ile anlaşılır ve belirlenen tarihte görüşmek üzere ayrılırlar.

Tapani

- Çalgı Öğrenme / Trampet Çalarak Başlama

"Düğün çalgıcısı olmaya küçük yaşlarda heveslenen çocuklar bu işe trampet çalarak başlar. Çevresindeki müzisyenleri izleyerek ve yakınlarından yardım alarak trampette 7/8lik çalmayı öğrenirler. Küçük yaşlarda bunu öğrenen trampetçi çocuklar yakınlarının grubunda çalarken yaşı büyüyünce (14-15) başka gruplarda çalarlar" (Işık, 2003: 30). Buna örnek kişi olarak; Çamdibi bandosunda yer alan trompetçi Yusuf, 1980 yılında trampetle başlamıştır. 1985 yılında trompete geçmiştir. Aytunç Matracı sayesinde Belediye Bandosuna girmiştir. Bu sayede de askerliğinde askeri bandoda görev almıştır. Böylece trompeti geliştirmiştir ve hala da Çamdibi Bandosunun Trompetçisidir.

- Ustadan Öğrenme

Usta önce klarneti tanıtır, sonra usta ile çırak sırt sırta vererek durur. Bunun sebebi çırağın ustanın parmaklarını görmemesi içindir. Usta klarnetten tek tek sesleri çalar, onunda tekrarlamasını ister. Buna örnek kişi olarak Sakıp Songelen klavye ile müzik hayatına başlamıştır. Fakat daha sonra Aytunç Matracı'nın öğrencisi olmuştur. Nerede çalışırsa yanına gitmiş ve kendini geliştirmiştir. Şu anda da hem orkestra hem de Tapani olarak çeşitli eğlencelerde çalmaktadırlar. Ayrıca Çamdibi Bandosundaki

saksafoncu Kadir Ziya Çiçek de usta çırak ilişkisi ile öğrendiklerini halen yeni yetişen müzisyenlere aktarmaktadır. Çiçek, kendisiyle yapılan görüşmede Tapani gruplarının sayıca artmasından çekinen ustaların, ekonomik kaygılarla bildiklerini öğretmekten sakındıklarını belirtmiştir. Daha sonrasında var olan Tapani gruplarının sayısı artan talebi karşılamaya yetmeyince, ustalığını ispatlamış müzisyenler öğrenci yetiştirmeye karar vermişlerdir. Şu an Kadir Ziya Çiçek'in 70-80 öğrencisi vardır hatta bunlar içinde bazıları konservatuvar eğitimi almaktadır.

- Repertuar Öğrenme

"Çırak, düğüne gidene kadar 7/8'lik düz horaları öğrenmelidir. 2/4'lük 5/8'lik ve 12/8'liğin versiyonlarını, bundan sonra düğünlerde geçişleriyle öğrenmeye başlar. Bu geçişler örneğin 7/8'lik başlayan bir parçada *hora kaldırıldığı* zaman 7/16'lığa geçiş şeklindedir" (Işık, 2003: 31).

İZMİR'DEKİ MAKEDON GÖÇMENLERİNDE TAPANİ

Kız İsteme

Kız istemeye giderken Tapani'lerle gidilir, kız isteme merasimi tamamlandığında Tapani'lerle birlikte eğlence başlar. Kız isteme evde yapılırken eğlence evin bahçesinde veya sokakta yapılmaktadır.

Çeyiz Alma

Çeyiz almaya da Tapani'ler ile gidilir. Kız evinde türküler çalar, hora başlar. Kız evinden çeyizin götürüleceği eve kadar Tapani çalmaya devam eder. Mesafe uzaksa çeyizin bulunduğu kamyonu Tapani de biner ve konvoy eşliğinde çalgı sürer. Düğün evine gelindiğinde burada da Tapani çalar horalar oynanır. Erkekler eşyaları taşır, bayanlar oynamaya devam ederler. Taşıma işlemi bittikten sonra ise kadınlar çeyiz sermeye başlar ve hora erkekler ile devam eder.

Nişan

Nişan merasimleri genellikle yine kız evinde gerçekleştiği için kız evinin önünde Tapani'lerle eğlence yapılır. "Nişanın nasıl ve ne zaman yapılacağı ya söz kesiminde ya da söz kesiminden bir süre sonra aileler tarafından belirlenmektedir" (Turan, 2014: 185).

Kemal Vatan Makedonya'daki bir nişandan şöyle bahsetmiştir:

"Erkek tarafı gelin adayının nişanda giyeceği elbise ile hazırlamış oldukları hediyeleri bohçalarlar. Erkek tarafının kadınları bohçaları ve baklava tepsisini kız evine götürürler. Buna karşılık da kız evi erkeklerle havlu, kadınlara başörtüsü gibi hediyeler verir. Kız evi için dayreler (defler) tutulur. Dayre eşliğinde şarkılar türküler söylenir, horalar oynanırdı. Erkek evinde ise davul zurna ya da Tapani eşliğinde eğlence yapılır. Eğlence gündüz başlar geceye kadar devam ederdi. Horalar oynanırdı. Tüm köye de şerbet dağıtılırdı" (2015: 89).

Günümüzdeki nişanlar da bu şekilde sürmektedir. Fakat kadınlar da erkekler de daha eğlenceli buldukları için giderek Tapani'ye yönelmişlerdir. Bu durum deflerin ve davul zurnanın yok olduğunu değil, Tapani'nin daha fazla tercih edildiğini göstermektedir.

Kına Gecesi

Kına geceleri Tapani'lerin en yaygın olarak görüldüğü yerdir. Orkestraların geri planda kalıp, geleneğe uygun şekilde Tapani'lerin ön planda olduğu gözlenmektedir. İzmir'deki Makedon göçmeni bir ailenin kına gecesi, kız evinde düzenlenen yemeğe saat 18.00 civarında Tapani'lerin gelmesi ile başlar. Tapani'ler çalar ve yemekteki düğün halkı hemen horaya başlar. Tapani'lerin yemeği hazırlanır, onlar da yorulunca yemeğe otururlar. Yemek biter ve Tapani'lerin yine çalması beklenir. Düğün başlamıştır, gelin ve damat daha çıkış yapmamıştır. Gelin ve damat çıkar dans ederler ve oyun havaları başlar bu durum daha sonra yerini horaya bırakır. Gecenin ilerleyen saatlerinde kına çıkarmak için hazırlıklar başlar.

Kına çıkarma oldukça önemlidir. Daha günler öncesinden kimin çıkaracağı, kimin kına yakacağı gelinin annesi tarafından belirlenmiştir. Genellikle kınayı gelinin kız kardeşi çıkarır. Eğer kız kardeşi yoksa teyzenin çıkardığı da görülmektedir. Kınayı ise mutlu evliliği olan hala ya da yengeler yakar. Kına çıkarken tüm bayanlar şalvarlarını giyerler. Geleneksel kostümlerine 'şalvar' demektedirler. Oldukça gösterişli olan bu şalvarlarıyla beraber ellerinde mutlaka birer pullu mendilleri vardır. Kına çıkarken 'Geldi Gelin Kınası, Oğlan Oğlan, Şen Ola Düğün' türküleriyle horalar oynanır, bitince kına yakılır. Hora sürerken gelinin annesi tüm bekar kızların boyunlarına eşarp atar. Kınayı çıkaran kişinin ve kınayı yakacak olan kişinin eşarpları oyali olur. Kına yakıldıktan sonra gelin testi kırma geleneğini yerine getirir. Testi kırarken çalan türkü genellikle *Ramo Ramo*'dur.

Kına Yıkama

Gecenin sonunda düğün halkı dağılır. Sandalyeler toplanır, Tapani gitmez ve kına yıkanacak alana gitmek için hazır bekler. Kına yıkama işlemi eskiden erkek evinde gerçekleşirken, günümüzde belirlenen mekanlarda da yapılabilmektedir. Tapani gidilecek yere kadar çalmaya devam eder. Varıldığı zaman horalar oynanmaya başlar. Bu bir süre devam ettikten sonra damat gelinin kınasını yıkar ve hora devam eder.

Gelin Alma

Gelin alma merasiminde ise damat tarafını davul zurnayla da Tapaniyle de görmek mümkündür. Eskiden davul zurnalarla hora oynanıyorsa da günümüzde Tapani daha eğlenceli bulunmaktadır. Gelin çıkarmada duygusallık ön planda olsa da Tapani düğün havasına girmeye yardımcı olur. Geçmiş dönemlerimizde Tapani, kız evinden düğün alanına kadar devam ediyorsa da günümüz koşullarında salon düğünleri ön planda olduğu için bu gelenek giderek yok olmuştur. "Gelin almaya gidecek olan gelin alayına *Svatovi* denilir" (Turan, 2014: 187). "Makedonya'da gelin

almaya at arabaları ile gidilir. Köy meydanında toplanan gelin alayı, önde bayrak ile evin önünde üç tur atarlar. Kız tarafı ve köylüleri, gelen alayı evlerine alıp yedirip içirirler. Yemeklerini yedikten sonra tekrar köy meydanına toplanırlar. Köy meydanında horalar oynanır, eğlenilir. Gelin anne babasının elini öper ve evden çıkar, at arabasına bindirilir. Erkek evine gelince damat gelini kucağına alıp at arabasından indirir. Gelinin üzerine bereket olsun diye şeker, buğday ve madeni para saçılır” (Vatan, 2015: 90).

Düğün

Çalışmanın bu bölümünde Makedonya’da yapılan düğünlere ve göçmenlerin kendi içlerindeki kültürel farklılıklara yer verilecektir. Şu ana kadar anlatılan merasimlerin tümü genel bir tanım olarak *düğün* olarak adlandırılmaktadır. Bu yüzden Makedonya’daki düğün adı verilen şenlikler ile İzmir’deki göçmenlerin evlenme pratiklerini içeren eğlenceler detayları ile anlatılacaktır.

Makedonya’da Düğünler

İsmet Davutoğlu ile yapılan görüşmede edinilen bilgilere göre Makedonya’da çeyiz, kına gecesi, gelin alma, düğün yemeği ve gecesinde yapılan eğlencelerin tamamı ‘düğün’ olarak adlandırılmaktadır. Düğün pazartesi günü başlayıp perşembe gecesi bitmektedir. Davutoğlu, düğünden sonra da sürdürdükleri merasimler olduğunu ancak merkezinde Tapani’ler yer almadığından, Tapani bulunmayan noktaları konu sınırlarının dışında bıraktığını belirtmiştir. İzmir’deki düğünlerde belirli tarih aralıklarıyla düğün merasiminin tamamlandığı görülmektedir. Bunun dışında Makedonya’da kına gecesinde gelin ve diğer kişilerin şalvar giymesinde farklılık görülmektedir. Çünkü Makedonya’da İzmir’de olanın aksine bekar kızlar değil, evlenmiş olan kadınlar şalvar giymektedirler. Bekârlar şalvar giymezler.

Titoveles’den Gelen Göçmenlerde Düğünler

Titoveles’den gelen Makedon Türkleri yoğun olarak İzmir/Nergiz’de yaşamaktadırlar. Makedon göçmenleri bir arada yaşadıkları mahallede düğünlerini yaparlar. Düğün, evlerinin kapısının önünde olur. Akrabalarıyla beraber oturdukları için herkesin tek tek çağırılmasına gerek duyulmaz. Eskiden özellikle düğün yemeği hazırlanırken, herkes evinde pişirdiği yemeği düğün evine getirirdi günümüzde bir aşçı tutulmaktadır ve her düğünde pişirilen yemekler standart hale gelmiştir. Bunlar; mercimek çorbası, kuru fasulye, pilav, cacık, salata ve irmik helvasıdır.

Kapının önüne akşamüstü sandalyeler konulur. Ortamın ışıklandırılması yapılır. Bu sırada çalgıcılar evde yemek yerler. Çalgıcılardan sonra misafirlere evde yemek ikram edilir. Akşamüstü saat yediye kadar süren yemekten sonra evin bulunduğu sokağın başından itibaren Tapani’ler çala çala evin önüne doğru gelirler. Evin önünde gelinin annesi bütün çalgıcıların boyunlarına birer havlu koyar. Akşam sekiz civarında

da mekân kadın ve erkeklere olmak üzere ikiye ayrılır. Kadın tarafına orkestra erkek tarafına Tapani tutulur. “Düğün sahipleri başta olmak üzere tüm aile üyeleri evin önünde *Hora* tutarlar. Düz horalarla (7/8 ağır) başlanır. Kadınların ve erkeklerin ellerinde renkli pullu mendiller bulunur. İlk hora müzisyenler için önemlidir. Düğünden alınan parsanın iki katı bu ilk horada toplanır. Tüm yakın akraba ilk horada oynar, parsalar toplanır” (Işık, 2003: 12). “Parsa, ortada oynanan oyun ya da çalınan çalgıdan sonra seyirciden toplanan paradır (TDK, 1981).”

Orkestra ile kadınlar saat sekiz sularında eğlenmeye başlar. Gelin herkesin ortasına gelir. Akrabalar başta olmak üzere isteyen herkesle tek tek karşılıklı oynar. Bütün oynamak isteyen tanıdıklar oynayan iki kişinin etrafında bekler. Resmi başlangıç olarak kabul edilen bu gelenekten sonra düğün, horaların çalınıp oynandığı normal akışına girer. Kadınlar yan yana durup el ele tutuşarak açık uçlu iç içe halkalar oluştururlar. Bu iç içe halkaların sayısı mekânın genişliğine göre büyüyebilir. Mendili tutarak başı çeken kişi diğerlerinden farklı adımlar yapar. Orkestra ile sürekli ilişki halinde olan genç kızlar istedikleri horaları orkestraya söyleyerek düğünü yönlendirirler.

İlk horadan sonra oyuncular oyun alanının ortasına gelip çökerler. Tapani'deki üflemelilerden biri çöken oyuncular arasından hora başı olanın kulağına çalmaya başlar (iyi oyuncular Tapani müzisyenleri tarafından genellikle iyi tanınmaktadır. Dolayısıyla onların hangi ezgi eşliğinde horayı sürdürmek istedikleri bilinmektedir.) Kulağına çalınan kişi para takana kadar bu durum sürer. Kulağına çalınan kişi çalgıcılara para verdikten sonra ayağa kalkar ve hora devam eder. Gençler kendilerini gösterecek hareketli parçalar isterken, yaşlılar daha ağır parçalar ister. Düğün sahibi bütün misafirlerden gelen istekleri düzenleyici *çavuş* adı verilen bir kişi belirler. Çavuş çalgıcılarla misafirler arasında diyalogu kurup organizasyonu sağlar. Kına türküsünden sonra gelin ortaya oturtulur. Geline yuvarlak şekilde kına yakılır. Gece 11'de kadınların orkestrası yerini erkek tarafının Tapani gurubuna bırakır. Takı merasiminden sonra kadın erkek birlikte hora oynayarak düğün devam eder ve düğün sona erer.

Delçova'dan Gelen Göçmenlerde Düğünler

Bulgaristan sınırına yakın olan Delçova'dan gelenler; Çambidi, Gültepe, Mersinpinar gibi bölgelerde otururlar. Delçova'dan gelenlerin düğünleri yine Tapani ve orkestraların yer aldığı düğünlerdir. Düğün çiftlerin dansıyla başlar, karşılıklı oyunla devam eder. Horaya kadar bu şekilde oyunlar sürer. Hora başladıktan sonra horanın içinde gezen davulcu erkek akrabalara çalarak para toplar. Hora kadınlı erkekli oynanır. “Titoveles'den gelenlerden farklı olarak geleneksel başlangıç dışında karşılıklı oynanmaz. Ayrıca Titoveles'te günün popüler parçaları çalınmaz. Çalan genellikle horadır” (Işık, 2003: 14).

- İzmir'de Göçmen Dügünleri

İzmir'de düğünler popüler kültürün etkisiyle çeşitli düğün salonlarında yemekli veya yemeksiz olmak üzere orkestra eşliğinde yapılmaktadır. Genellikle aile gelirlerine göre çeşitlenen düğünlerde aileler misafirleri kapıda karşılar. Gelin ve damadın dansı ile başlayan düğün, Ankara oyun havaları ve roman ezgileri ile devam eder. Salon düğünlerinde aile büyüklerinin her birinin tek tek sahneye davet edilmesi klasiği de göçmen düğünlerinde geçerlidir. Yakın zamanlarda düğün salonlarına da özel olarak Tapani'ler davet edilmektedir. Gelin çıkışını Tapani'lerle yapmak istemektedir. Takı merasimiyle devam eden düğünde orkestra da olsa Tapani de olsa mutlaka horalar oynanır ve düğün sona erer.

- Sünnet ve Asker Eğlenceleri

Sünnet düğünü aslında evlenme ile aynı akışta sürer. Sünnet düğünlerinde kadınlar yerleşene kadar erkekler kurulan masalarda saat dokuza kadar alkol almaktadırlar. Sünnet çocuğunun annesi düğüne gelen Tapani'deki bütün çalgıcıların boyunlarına birer havlu koyar. Yine gelin de olduğu gibi sünnet çocuğunun annesi, herkesin ortasına gelir. Akrabalar başta olmak üzere isteyen herkesle tek tek karşılıklı oynar. Sonrasında Tapani eşliğinde horalar devam eder. Kına merasiminde çocuk, ortaya oturtulur, Çocuğun eline silah şeklinde kına yakılır. Sünnetlerde *Kırmızı gül* ve *Harmandalı* mutlaka çalınır. Asker eğlencelerinde de Tapani'ler çağırılır. Burada erkekler ön plandadır. Gençler ağır ve hızlı horaları izlenmeye değer şekilde oynamaktadırlar. Tapani'lerin belki de en çeşitli çaldıkları gece asker eğlenceleridir. Genç erkeklerin kendilerini gösterebilmeleri için büyük fırsattır. Askere de yine geleneklere uygun şekilde kına yakılır ve gece horalar ile sürmeye devam eder.

Tapani ve Hora

İzmir'deki Makedon Türklerinin hora oyunu ile Makedonya'daki hora arasında bir fark yoktur. İzmir'deki Makedon Türkleri horayı açık daire şeklinde el ele tutuşarak, kadın-erkek ayrı ya da kadın-erkek birlikte bir lider eşliğinde oynarlar. Her ne kadar erkekler ve kadınlar aynı adımları atsalar da kadınlar tipik olarak daha küçük ve ölçülü adımlar atarlar. Erkekler ise daha coşkulu büyük adımlar kullanırlar. Horanın başlangıcı ve bitimi bir işaretle Tapani'lere belli edilir. Bu işaret oyun esnasında *kaldırma* (hızlanma) bölümü için de verilir. Hiçbir zaman ağır başlayan bir hora ağır bitmez. Oynanan horada ekip başı ile davul ilişkisi çok önemlidir. Hilmi Kavadarlı ile yapılan görüşmede Kavadarlı nitelikli bir icranın sebebini *Ekip içinde bilen de vardır bilmeyen de. O yüzden ekip başına bakılır. Güzel bir müzisyeni çaldıran oyuncudur, Çaçak, Moraves ve İbrahim Hoca ezgileri, ekip başına göre çalınan önemli oyunlardır. Oyunlar davulun hatasını kabul etmez* şeklinde ifade etmiştir (Kavadarlı, 2016).

Hilmi Kavadarlı, 1973 yılında halk oyunlarına başlamış, 1976'da ilk ekibi kurmuştur. 12 erkek olarak kurdukları bu ekipte çağırıldıkları özel davetlerde oynamışlardır. Böyle bir oluşum İzmir'deki, Makedon halk oyunları ekipleri adına çok önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle Çamdibi ve Gültepe'deki gençlerin çoğu bu

ekipteki kişilerden esinlenmiş ve oyunları günümüze taşımışlardır. Maleşevska, Komolofka, Sigance, Ahmedov, İbrahim Hoca, Jaba gibi oyunlar bu ekiplerde oynanmış ve günümüze kadar Tapani eşliğinde gelmiştir. Jaba şu anda en çok Gültepe’de oynanan bir oyundur. Komolofka’yı ise bilen sayısı az olduğu için oynayan kalmamıştır. Ahmedov oyunu Ahmet Pehlivan’ın Makedonya’da öğrenip burada oynadıktan sonra onun ismi ile anılan oyundur.

Ali Şengül’le yapılan görüşmede Jikino, Moraves, Karadağ, Rençber, Yeni yol, Köprülü gibi oyunların Tapani eşliğinde düğünlerde oynandığı, bu oyunların sahneye de aktarıldığı söylenmiştir. Birçok Üsküp halk oyunları ekibinde bu oyunlar görülmektedir. Horalardan bazılarının isimleri ve usulleri şu şekildedir: Payduşka 5/8, Maleşevska 2/4, Köprülü 7/8, Gayda 2/4, Sigance 7/8, Düz hora 7/8 ve Çaçak 7/8. Ancak mahalli kalan sahnelenmemiş oyunlar da bulunmaktadır.

Tapani’lerle Çalınan Türküler

Düğünlerde çalınan horaların bir bölümü Makedon müzisyenler Gültekin ve Ekrem’in ayrıca Aytunç Matracı’nın kasetlerinde yer alınca daha popüler hale gelmiştir. Bunlara örnek olarak *Göçmen Kızı*, *Deryalar*, *Şefo’nun evi*, *Kalk gelin hanım*, *Damat Halayı* verilebilir. *Deryalar*, Arif Şentürk ile çok fazla ünlenmiş ve bir dönem tüm düğünlerde açılış horası olarak oynanmıştır. Rumeli şenliklerinin çoğuna Arif Şentürk de katılmış ve *Deryalar* oldukça sevilen bir parça olarak akıllarda kalmıştır. Günümüzde ise Bayram Kavadar ile ünlenen *Güldaniyem*’in oldukça dikkat çektiği ve *Deryalar* türküsünün yerine geçecek kadar popülerite kazandığı söylenebilir. Bunun yanında *Uzun Kavak* türküsü de sıklıkla kullanılmaktadır. Bunlarla beraber; *Kara Yusuf*, *Arabaya Taş Koydum*, *Kalk Gelin Hanım*, *Osman Ağa*, *Ramizem*, *Debreli Hasan*, *Mavrova’dan Aldım Sümbül* çalınan türküler arasındadır.

Türkçe şarkıların yanında Makedonca, Arnavutça, Boşnakça gibi dillere ait şarkılar da günümüzde Tapaninin repertuarı arasında yer almaktadır. *Ederlezi*, *Emo*, *Bitola moj Roden kraj*, *Oj Kosova*, *Hajde Şote Maşallah* bilinen türkülerdendir. *Mendilimin Yeşili*, *Bülbülüm Altın Kafeste* gibi türküler genellikle takı esnasında, kına gecelerinin olmazsa olmazı haline gelen *Yüksek Yüksek Tepelere* kına yakılırken mutlaka çalınmaktadır. Kına çıkarken ise *Şen Ola Düğün*, *Oğlan Oğlan* gibi türküler yer almaktadır. Söz, nişan, kına, düğün, sünnet düğünü vb. tüm göçmen eğlenceleri mutlaka *Onuncu Yıl Marşı* ile son bulmaktadır, bunun nedeni sorulduğunda Atatürk ve milli duygulara vurgu yapılmaktadır.

SONUÇ

İzmir’deki Makedonya göçmenlerinde müzik olgusu, davul-zurna, Tapani ve orkestra grupları tarafından sürdürülmektedir. Günümüzde davul-zurna ve orkestra daha güncel olmakla birlikte, Tapani gelenekselliğini korumaktadır. Bu araştırmada incelenen bölgelerde Tapani’nin görüldüğü düğünlerle ilgili bilgiler verilmiştir.

İzmir'in bir ucundan diğer ucuna farklılıklar gözlemlense de Tapani'nin vazgeçilmez eğlence kaynağı olduğu görüşü değişmemektedir.

Günümüzde göçmen düğünleri salonlarda yapılsa da bir gece önce yapılan kına gecesi sıklıkla mahalle ortamında ve Tapani eşliğinde icra edilmektedir. Ayrıca salondaki düğünlerde de bazen gelin Tapani'lerle çıkış yapmak istemektedir; bu olmasa bile kınadaki çıkışı mutlaka Tapani'ler eşliğinde olmaktadır. Makedonya'dan İzmir'e göç eden Türkler burada hala Makedonca konuşabilmekte, geleneklerini olabildiğince sürdürmekte ve nesilden nesile aktarmaya devam etmektedir. Tapani'lerin çaldığı türküler, oynanan horalar Makedon göçmenleri arasında yaşayan dans ve müzik kültürünü göstermektedir.

KAYNAKLAR

- HALL, Richard (2003). *Balkan Savaşları 1912-1913. 1. Dünya Savaşının Provası*, Çev. M. Tanju Akad, İstanbul: Homer Yayınları.
- HOFFMAN, George W. (1977), "The Evolution of the Ethnographic Map of Yugoslavia: A Historical Geographic Interpretation" An Historical Geography of the Balkans (iç.), Francis W. Carter (ed.), London: Academic Press Inc, 440-464.
- IŞIK, Laçın (2003). *İzmir Makedon Türklerinde Profesyonel Müzisyenlik*, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Müzik Bilimleri Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KOLEDAROV, Peter S. (1977), "Ethnical and Political Preconditions for Regional Names in the Central and Eastern Parts of the Balkan Peninsula" An Historical Geography of the Balkans (iç.) Francis W. Carter (ed.), London: Academic Press Inc.
- ORAN, Baskın (1993). *Balkan Türkleri Üzerinde İncelemeler (Bulgaristan-Makedonya-Kosova)*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt: 48, Sayı: 1.
- ÖCALAN, Hasan Basri (2002). *Balkanlar'daki Türk Kültürü'nün Dünü-Bugünü-Yarını*, Bursa: Uluslararası Sempozyum Bildiri Kitabı (26-28 Ekim 2001).
- RAHMAN, Reyhan (2012). *Makedonya'da Türk Azınlık ve Makedonya-Türkiye İlişkileri*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- SAATÇI, Meltem Begüm (2002). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Son Döneminde Makedonya Sorunu, Dünden Bugüne Makedonya Sorunu*, Ankara: Asam Yayınları.
- SÜRGEVİL, Sabri-ÖZGÜN Cihan (2012). *BALKANLAR-1*, İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 172.
- TIMOTHY, Rice (2002). Macedonia, Bulgaria. Garland The Encyclopedia of World Music 'Europe'.
- TURAN, Zeynel (2014). *Geçmişten Günümüze Makedonya Türklerinin Evlenme Düğün Gelenekleri*, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi.
- VATAN, Kemal (2015). *Rumeli-Balkan Fıkralarımız Ve İlginç Öykülerimiz*, 3.baskı, İzmir
- VATAN, Kemal (2015). *Yugoslavya'dan Türkiye'ye Acı Tatlı Hatıralar*, İzmir. *Cumhuriyet Gazetesi*, 17 Temmuz 1935.

KAYNAK KİŞİLER

- ÇİÇEK, Kadir Ziya. (2016, Mart) İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).
- DAVUTOĞLU, İsmet. (2016, Mart) İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).

KAVADARLI, Hilmi. (2016, Mart), İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).

SONGELEN, Sakip Orçun. (2016, Mart), İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).

ŞENGÜL, Ali. (2016, Mart) İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).

PEHLİVAN, Ahmet. (2016, Mart), İzmir, Görüşme. (G. Şengül, Görüşme Yapan).

EKLER:

Şekil 1. Makedonya Haritası

Fotoğraf 1. Aytunç Nevzat Matracı ve Belediye Bandosu

Kaynak: Reyhan Altınay Arşivi

Fotoğraf 2. Çamdibi Bandosu

Kaynak: Reyhan Altınay Arşivi